

tium; par Vivariensium et Cassinensium vivendi ratio; familiares apud Senatorem Benedicti Regulae textus, et haud absimiles apud utrumque scribendi formulae; consensus auctorum unanimis de Benedictina Cassiodori professione ad aetatem usque Baronii; tandem ad objecta quae sincere fideliterque retulimus, nec levis nec contemnenda responsio.

AUCTORUM TESTIMONIA

DE MAGNO AURELIO

CASSIODORO SENATORE.

Sanctus Beda vulgo Venerabilis dictus, lib. II in Exram, cap. 7. — Cassiodorus quondam Senator, repente Ecclesiae doctor, qui dum in Expositione Psalmorum, quam egregiam fecit, diligenter intuitus est quid Ambrosius, quid Hilarius, quid Augustinus, quid Cyrillus, quid Joannes, quid ceteri fratres dixerunt, electum se procul dubio a senioribus Judaeorum, id est contentitium et laudantium probavit.

Paulus Warnesfridus Diaconus, lib. I de Gestis Longobardorum, cap. 25. — Hujus, id est Justiniani, temporibus Cassiodorus apud urbem Romam tam saeculari quam divina scientia claruit, qui inter caetera quae nobilitate scripsit, Psalmorum praecipue occulta potentissime reseravit. Hic primitus consul, deinde senator, ad postremum vero monachus extitit.

Hincmarus archiepiscopus Rhemensis, de diversa et multiplici Animae Ratione, cap. 2. — Cassiodorus, vir acerrimi ingenii et insignis eruditionis, in libro quem de Anima conscripsit, magistros sanctae Ecclesiae in hac re sicut et in aliis se sequi ostendit. Plura iterum citat ex Commentariis Cassiodori in Psalmos, cap. 25 et 35 de Praedestinatione.

Sigebertus Gemblacensis de Scriptoribus ecclesiasticis. — Cassiodorus consul et senator, postea monachus et abbas, fecit tractatus super Psalmos, et totum operis corpus per tria membra, per psalmos scilicet quinquagenos divisit. Scripsit duos libros Institutionum, qualiter divinae et humanae lectiones debeant intelligi, et librum de Etymologiis, et alium librum Sacerdotis de Schematibus collegit. Scripsit librum Titulorum, quem de divina Scriptura collectum, voluit nuncupari Memoriale; ut breviter percurrant qui fastidiunt proluxa perlegere. Fecit Complexiones in Epistolis apostolorum, et in Actibus apostolorum, et in Apocalypsi, quae sunt brevissima explanatione decursae. Digessit etiam Catalogum consulum Romanorum. Epiphanium Scholasticum, qui tres Theodoretii, Socratis et Sozomeni historias de Graeco in Latinum transtulit, in unam Tripartitam historiam redegit. Novissime anno scilicet aetatis suae 25, precatu fratrum suorum scripsit de Orthographia, cujus regulas de duodecim nominatissimis grammaticis collegit, de Anima librum unum.

Robertus de Monte, inter opera Guiberti, pag. 718. — Ego, inquit, magis assentior Cassiodoro Senatori et monacho viro undecunque doctissimo, qui antiquitate temporis, ne dicam multiplicitate rerum scientia, ut pote consul, et apocrisiarius Theodorici regis Gothorum, Belam praecedere non dubitandus est.

Honorius Augustodunensis de Scriptor. ecclesiast. — Cassiodorus ex senatoribus Ravennae praefectus, arte philosophus, professione monachus, exposuit magnificentissimum Psalterium, et multa alia scripsit.

Helinandus et Vincentius Bellouacensis lib. XXI Speculi histor., quos citat et sequitur S. Antoninus in II parte Histor., lit. 11, c. 14. — Floruit Cassiodorus prius senator, postea monachus, qui Theodorici regis Italiae fuit cancellarius, et ex parte ejus multas fecit epistolas ad diversas personas de negotiis curialibus.... Idem super Psalmos commentatus 150 tractatus fecit. Librum quoque de Ratione Animae elegantem composuit, et librum de Orthographia.

Jordanus in Chronico. — Cassiodorus consul fuit, qui postea Conversus et monachus effectus, caeno-

hium construxit, et in saeculari divinaque litteratura clarus effulsit, Psalmos exposuit, libros Institutionum et Chronica fecit, et Tripartitam Historiam ordinavit.

Petrus de Natalibus, pag. 280 edit. 1519. — Cassiodorus confessor ex senatore monachus, quondam Theodorici regis Italiae cancellarius, natione Apulus, floruit tempore Childeberti regis Francorum. Hic vitae sanctitate admodum effulgens, divina et humana litteratura pollens, nonnulla perutilia Ecclesiae Dei digressit. Scripsit nempe librum de Trinitate, de Anima, de Amicitia, familiarium epistolarum. De Orthographia, super Psalterium 150 tractatus super et psalmos. Scripsit etiam Historiam Tripartitam, et Justiniani primi temporibus humanitatis debitum solvit. Sepultus in miraculis vivit.

Joannes Trithemius, libro II de Viris illustr. ord. S. Benedicti, cap. 3. — Cassiodorus Theodorici regis Italiae quondam cancellarius, ac deinde urbis Ravennae senator, vir in saecularibus Scripturis eruditissimus, philosophus et rhetor insignis, cum S. Patris nostri famam et religionem audisset, divino amore inspiratus vriculum contemnens, in uno cenobiorum ejus monachus effectus est, in quo omnipotenti Deo ex toto corde servire cupiens, ad studium sacrarum Scripturarum totum se contulit. In quibus tum scribendo adeo profecit, ut suo tempore vix haberet aequalem, in quo tanta utriusque litteraturae abundaret scientia. Testantur hoc multa praeterita quae scripsit opuscula: de quibus ego ad praesens tantum reperi subjecta. In Psalterium totum opus egregium 150 tractatus; de Ratione Animae librum unum; Tripartitam Historiam nostram fecit libris duodecim; in Cantica canticorum librum unum; de Institutione divinarum lectionum libros tres; Memoriale divinarum Scripturarum librum unum; in Epistolas Pauli breves complexiones libros quatuordecim; in Actus apostolorum librum unum; in Apocalypsim librum unum; Catalogum Romanorum consulum librum unum; de Grammatica, de Dialectica, de Rhetorica, de Philosophia, de Mathematica, de Geometria, de Astronomia, de Musica; Epistolarum ad diversos libros viginti octo; Etymologiarum librum unum; de Tropis et Schematibus librum unum. Alia quoque multa edidit, quae ad notitiam meam non venerunt. Hic post aliquot conversionis suae annos abbas electus est, et monasterio multo tempore utiliter praefuit. Cum esset annorum nonaginta trium, rogatu fratrum scripsit de Orthographia elegantissimum librum, cujus regulas de duodecim nominatissimis collegit. Claruit autem circa aenum Domini sexcentisimum. Plura vide apud eundem lib. I de Viris illustr. ord. S. Benedicti, cap. 6, et lib. III, cap. 7, et lib. de Scriptor. eccles., pag. 241.

Trithemium sequuntur qui scriptorum ecclesiasticorum Catalogos edidit, et bibliothecarii fere omnes iislem pene verbis, ut Joannes Ferrerius, Gesnerus, Sixtus Senensis, Bellarminius, Possevinus, Philip. Labbaeus, Vossius et alii.

Ex epistola Joan. Cochlei ad clariss. virum et Deo dignum martyrem Thomam Morum, data in idus Novemb. anni 1528. — Inveni in bibliotheca D. Stephani Chronicon Cassiodori, libellum quidem parvulum, sed Romana nobilitate insignem, eruditisque omni-

bus merito desiderabilium.... Habet auctor iste eruditionis quidem ac pietatis suae certissima in suis super Psalterium Commentariis testimonia: probitatis autem et prudentiae, justitiaeque ejus integritatem, ac omnimodum dignitatum fulgorem ex duodecim libris Epistolarum ejus plane cognoscat quisquis felix eorum librorum possessor est.... Auctor iste inter omnes doctores ecclesiasticos dignitatum saecularium honore summa cum integritate, religioseque et pietate praefulsit. Quamvis enim reges ejus essent Ariani, ipse tamen fidelissime perpetuo tenore catholicae Ecclesiae partes defendit, uti probant diversi ejus in re theologica tractatus, et propria ejus verba, quae in praefectura ad papam Joannem II scripta sunt lib. xi, epist. 3. Et quod adhuc mirabilis est magisque pium ac religiosum, relicto tandem saeculo cum omnibus honoribus dignitatibusque imperii, monasticam vitam ita suscepit, ut monasterium Vivariense non longe a Ravenna situm amplissimis censibus donaverit, variis aedificiis ornaverit, ac locum, lectissima instruxerit bibliotheca. Id quod latius cognoscat, dignisque mirabitur qui introductorios ejus ad fratres Vivarienses legerit libros.

Gabriel Barrins, vel potius eminent. cardinalis Sirletus, Vaticanae bibliothecae praepositus, de Situ et antiquitate Calabriae lib. iii, circa finem. — In hac urbe Scylaceo, sive Sylacio fuit Cassiodorus vir et doctrina et sanctitate perspicuus.... Fuit in saecularibus disciplinis omnium suo saeculo facile eruditissimus, sed saeculi honoribus contemptis, D. Benedicti monachus factus divinarum Scripturarum scientia atque etiam sanctitate effulsit.... Scripsit epistolarum libros, etc. Claruit temporibus Justini usque ad imperii Justini junioris finem. Obiit annum agens 96, a Christo nato 575. Functus est autem Romae magis ac summis honoribus ac magistratibus; nam fuit senator, et quaestor, et consul, et magister officii, et praepositus officiorum Theodorici et Athalarici regni, et totius Italiae praefectus.

Eminent. cardinalis Baronius, anno Christi 562. — Sed ratio temporis a nobis exigit ut doctissimum illum et aequae sanctissimum virum, decus Romanae nobilitatis, praefecturis innumeris diutius illustratum, convenientius Aurelium Cassiodorum, non otiosum illum quidem licet feriatum, degentem in monasterio quod exstruxit: ubi velut in portu residens post naufragia regum Gothorum, quorum regna praefectura praetoriana curarat, Deo et litteris vacans, reliquum vitae tempus ad obitum usque semper aliquem fertilissimi ingenii partum edens, effectam licet annis, secundam frugibus senectutem ducebat. Scribebat hoc anno paschalem computum, etc. *Et infra.* Sic igitur qui vegetiorem aetatem in optima regni gubernatione utiliter honorificeque consumpsit, nec in decrepita senectute labores ad res divinas conversos vel minimum intermittens, in suo monasterio tandem sancto hinc quievit; ad monasterii curam duobus praefectis abbatibus viris sanctissimis, Chalcedonio scilicet atque Geruntio, quorum alter Vivariensibus caenobitis, Castellensibus alter praesesset, ibidem junctis anachoretis.

A Gabriel Bucclinus in suo Menologio Benedictino ad vii calend. Octob. — Magnus Aurelius Cassiodorus nobilissimo ortus genere, eruditione rerum gerendarum dexteritate supra fidem et omne praeconium excelluit. Primum comitiva rerum privatarum, dein largitionum sacrarum insignitus est; insuper praefectus Siciliae, utriusque Brutiorum atque Lucaniae potitus; patriciatus postea sublime concedens, palatinae item quaesturae munere functus, crevit in magistrum officiorum, mox praefecti praetorio grandi honore auctus, verticem denique dignitatum Urbis consulatum meruit. Verum admirabilis patriarchae non tri recens defuncti gloriosissima memoria, et recentissimis discipulorum exemplis sollicitissima nostrorum virtute et felicitate illectus, susdeque habenda censuit, dummodo ad eam quoque dignitatem perveniret. Condito proin sumptibus propriis Vivariensi sive Castellensi caenobio, dum nostris in illud accitis familiaribus uteretur, solidioraque religionis bona penitus agnosceret, paulo post periturorum fastidio, aeternorum desiderio cucullum et ipse indutus, et monachum professus, inter prima et praecipua ordinis decora primaevo sanctissimi instituti flore ac miraculorum effloruit. Et quanta in saeculo majestate et gloria, tanta in caenobio animi demissione exsplenduit. Eum Baronius doctissimum aequae ac sanctissimum, etc. Plura ibidem habet, et *Annales Benedictini* parte 1, ad an. Chr. 543, ubi praeterea citat Antonium de Ycepe, Petrum Opomerum, Possevinum Carolum Stengelium, etc.

Eminent. cardinalis Bona in libro de Divina Psalmodia, in notitia auctorum et librorum. — Cassiodorus Senator, et regi Theodorico ab epistolis, postea monachus, vir gravis et solide doctus, cujus sacrae et profanae lucubrationes plene sunt jucunditatis et gratiae.

Bollandus in Actis sanctorum 17 Martii. — Cassiodorus Senator Theodorico et Athalarico Ostrogothorum regibus in Italia charissimus, et scriptis inclutus, anno 514 solus consulatum gessit, et 562 adhuc vivebat nonagenario major in suo prope Scyllitanam urbem in Calabria monasterio, quod exstruxerat, et referta optimis libris bibliotheca ditaverat: qui sanctum diceret, et ecclesiastico cultu hac die proponeret venerandum prius repertus Wilfordus in suo Martyrologio.

C Praeclara paucioribus licet verbis de Magni Aurelii Cassiodori tum sanctitate, tum doctrina habent Alcuinus lib. v, contra Felicem Urgelit.; Aymoinus de Gestis Francorum cap. 9; Jonas Aurelianensis epist. lib. 1 de Cultu imagin.; Citho Frising. Chronic. lib. v, cap. 4; Ordericus Vitalis lib. II Eccles. Hi tor.; Augustinus Florentinus in Chron. Camald. lib. v, cap. 5; Espencus lib. III suarum Digression., pag. 545; Maucerus de Monarchia Eccles. et saecul. part. IV, lib. IX, cap. 2 et 3; Baconus in Histor. vite et mortis, pag. 534; Ughellus tom. IX, fol. 586; Rubens in Histor. Raven. pag. 1570, et alii scriptores historici Italiae et Ravennae.